

Maantieteen alan valtakunnallinen profilaatio 2016

Helsingin yliopiston, Itä-Suomen yliopiston, Oulun yliopiston ja Turun yliopiston maantieteen oppiaineryhmien selvitys maantieteen alan profilaatiosta Suomessa.

25.1.2016

Perttu Vartiainen

1. Hankkeen tausta, tavoitteet ja toteutus

Maantieteen päivillä lokakuussa 2015 päätettiin käynnistää profilaatiohanke, jossa tarkastellaan alan yksiköiden vahvuuksia ja profiloitumista. Hankkeen viitetaustana toimivat UNIFI ry:n toimeksiannosta tehdyt, eri alojen koulutuksen ja tutkimuksen rakenteellista kehittämistä ja profilointia koskevat selvitykset.

Maantieteellä on luontaisesti yhteyksiä useille tieteen- ja koulutusaloille, mutta sen kokonaisuus ei hahmotu missään tehdyistä selvityksistä. Niin on myös monissa opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Akatemian tekemissä suomalaisen tieteen ja korkeakoulutuksen nykytilaa ja kehittämistarpeita koskevissa julkaisuissa, joissa maantieteen kokonaisuus pilkkoutuu tieteen eri pääalojen mukaisiin alaryhmiin.

Tässä mielessä maantieteen ala rinnastuu psykologian ja filosofian aloihin, joista valmistui joulukuussa 2015 UNIFI ry:n toimeksiannosta professori Ilkka Niiniluodon johtama yhteinen selvitys.

Maantieteen alan koulutuksesta Suomessa vastaavien yliopistojen edustajat kutsuivat selvitystä koordinoivaksi selvityshenkilöksi professori Perttu Vartiaisen Itä-Suomen yliopistosta. Maantieteen yksiköt nimesivät hankkeen koordinaatioryhmän jäseniksi seuraavat henkilöt:

Helsingin yliopisto (HY): professori Sami Moisio

Itä-Suomen yliopisto (UEF): laitoksen varajohtaja, yliopistonlehtori Minna Tanskanen

Oulun yliopisto (OY): professori Anssi Paasi

Turun yliopisto (TY): laitoksen johtaja, professori Risto Kalliola

Ryhmän työskentelyyn on osallistunut myös yliopistonlehtori Sanna Mäki Turun yliopistosta, jonka toimesta on tehty valtakunnallinen taustaselvitys maantieteen aineenopettajakoulutuksesta. Selvityshenkilö on perehtynyt selvityksen kannalta ajankohtaiseen taustamateriaaliin sekä koordinaatioryhmän jäsenten avulla kerännyt tarvittavat laitoskohtaiset taustatiedot.

2. Maantieteen poikkeava hallinnollinen asema ja tilastoinnin vaikeudet

---

Maantiedettä opetetaan Suomessa neljässä yliopistossa. Tilanne on ollut sama jo vuodesta 1972 lähtien, jolloin uusimpana alkoi maantieteen pääainekoulutus Itä-Suomen yliopistossa (Joensuun korkeakoulussa). Lisäksi 1990-luvulle saakka kaikissa viidessä kaupparkeakoulussa opetettiin pääaineena talousmaantiedettä, mutta nykyään talousmaantiede on omana oppiaineenaan enää Turun yliopiston kaupparkeakoulussa. Kun samalla useita talousmaantieteen professuureja on lakkautettu tai uudelleensuunnattu, on alan kehitys jäänyt Suomessa jälkeen esimerkiksi muista pohjoismaista.

2000-luvun kehityssuuntana suomalaisessa yliopistolaitoksessa on ollut yhtä tieteenalaa tai oppiainetta suurempien laitosyksiköiden muodostaminen. Kolmessa yliopistossa maantiede on hallinnollisesti osa luonnontieteitä ja niissä kaikki alan tutkinnot suoritetaan luonnontieteellisellä koulutusosalalla. Helsingin yliopistossa oppiaine on osa matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan geotieteiden ja maantieteen laitosta. Turun yliopistossa maantiede (kauppakorkeakoulun talousmaantiedettä lukuun ottamatta) on osa matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan maantieteen ja geologian laitosta. Oulun yliopistossa maantiede on yksi luonnontieteellisen tiedekunnan laitoksista (jatkossa tutkimusryhmistä). Itä-Suomen yliopistossa maantiede on integroitunut vahvemmin yhteiskuntatieteelliseen alaan sen sijaitessa hallinnollisesti yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnan historia- ja maantieteiden laitoksella. Siellä maantieteen alaan kuuluu kaksi pääainetta, luonnontieteellisen alan tutkintoihin johtava maantiede ja yhteiskuntatieteellisen alan tutkintoihin johtava yhteiskuntamaantiede.

Suomalainen tapa hallinnoida maantiedettä yhtenä kokonaisuutena on myös kansainvälisesti yleinen käytäntö. Tällöin korostetaan maantieteen yhteistä traditiota ja alan perusluonnetta ihmis- ja luonnontieteitä välittävänä tieteenalana. Sen sijaan oppiaineen sijoittuminen pääalojen mukaisiin hallintorakenteisiin on johtanut hyvinkin erilaisiin ratkaisuihin. Kaikille suomalaisten yliopistojen hallinnollisille ratkaisuille löytyy vertailupareja muista maista. Yksittäisten maantieteilijöiden tutkimusorientaatioissa hallinnolliset ratkaisut eivät välttämättä näy mitenkään, minkä vuoksi esimerkiksi hallinnollisesti luonnontieteisiin sijoittuvan laitosyksikön tutkija voi suuntautua yhteiskuntatieteellisesti tai päinvastoin.

Suomessa v. 2010 käyttöön otetussa tieteenalaluokituksessa maantiede pilkkoutuu kahtia eli luonnonmaantiede on osa geotieteitä ja yhteiskuntatieteissä ”yhteiskuntamaantiede ja talousmaantiede” muodostavat oman alaryhmänsä.¹ Maantieteen jakautumisesta seuraa kaksi ongelmaa. Ensinnäkin eri yliopistojen välillä näyttää olevan merkittäviä eroja tämän luokituksen tulkinnassa ja toiseksi kuva alasta muodostuu pirstaleiseksi. Esimerkiksi Suomen Akatemian Tieteen tila 2014 -hankkeen alakohtaisen aineiston ryhmässä ”yhteiskuntamaantiede ja talousmaantiede” ei ole lainkaan Helsingin yliopiston tietoja.² Toisaalta mukana ovat kuitenkin Aalto-yliopisto, Tampereen yliopisto ja Vaasan yliopisto, joiden eri oppiaineissa (kuten aluetieteessä) ja tutkimusyksiköissä on maantieteen tutkijoita.

Sen sijaan Suomen Akatemian toimikuntien toimialajaossa ”maantiede ja aluetutkimus (ml. geoinformatiikka)” ovat omana alanaan biotieteiden ja ympäristön tutkimuksen toimikunnan jaossa, kun taas kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan jaossa ei ole mitään viittausta maantieteen alaan. Viime vuosina ihmismaantieteen alaan kuuluvia hakemuksia on kuitenkin arvioitu kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan alaisissa ihmismaantieteen paneeleissa.³

¹ Opetus- ja kulttuuriministeriön kirje 07.09.2010 (8/500/2010). Korkeakoulujen tutkimustiedonkeruussa käytettävä tieteenalaluokitus.

² Ks. <http://www.aka.fi/fi/tiedepoliittinen-toiminta/tieteen-tila/>. Sama luokitus on käytössä myös esim. julkaisussa ”Suomalaisen yliopistotutkimuksen tuottavuus ja vaikuttavuus. Opetus- ja kulttuuriministeriön profiiliryhmän raportti”. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:5.

³ Suomen Akatemian omassa tutkimusalaluokituksessa maantiede taas on yksi geotieteiden alaryhmä ja ihmismaantiede muodostaa oman ryhmänsä.

Tieteen tila 2014 -hankkeen yhteenvetoraportin (kuva 11) mukaan ”yhteiskuntamaantiede ja talousmaantiede” ovat edustettuna kuudessa ja geotieteet seitsemässä yliopistossa. Molempien alojen IV portaan (siis lähinnä professoreiden) htv-mediaani on matala (luokkaa 2-3). Tieteen tila 2014 -yhteenvedon antama kuva maantieteen tilasta vastaa hyvin otsikon väitettä ”Yliopistolaitos on hajanainen”. Seuraavassa luvussa esitettävät, maantieteen kokonaisuutta jäsentävät tiedot antavat kuitenkin selvästi erilaisen kuvan alan tilanteesta.

3. Maantieteen tila Suomessa

3.1. Perustutkintokoulutuksen sisäännotot ja valmistuneet

Maantiede on kaikissa yliopistoissa suosittu oppiaine, jossa myös valmistuneiden läpivirtaus on korkea.⁴ Myös alan työllisyystilanne on vertailuryhmiin - kuten biologiaan tai yhteiskuntatieteisiin - nähden hyvä.

Päävalintojen sisäännotot ja valmistuneet maisterit (2012-2014 vuosikeskiarvot)

	sisäänotto	maisterit
HY	55	50
OY	35	26
TY	25 ⁵	26, lisäksi 7 talousmaantieteessä
UEF	25 ⁶	19

Maantieteen yksiköille on tunnusomaista perustutkintovaiheen laaja opetustarjonta, jota voivat täydentää temaattiset ja osin monitieteiset maisteriopinnot tai erilliset opintokokonaisuudet. Itä-Suomen yliopistossa yhteiskuntamaantiede jatkaa alueelliseen suunnittelun ja kehittämiseen erikoistuvaa suunnittelumaantieteen perinnettä, joka muissa yliopistoissa on liitetty osaksi maantieteen oppiainetta.

Tärkeä osa maantieteen perustutkintokoulutusta on aineenopettajakoulutus. Maantieteen pääaineopiskelijat suorittavat pääsääntöisesti biologia toisena opetettavana aineena -opinnot ja päinvastoin. Maantieteen pääaineopiskelijoille asetettu kiintiö on Helsingin yliopistossa 15 ja muissa yliopistoissa 10. Valmistuneiden määrät ovat kuitenkin jääneet selvästi tämän alle. Tämän vuoksi valtaosa kouluissa työskentelevistä maantieteen ja biologian aineenopettajista on koulutustaustaltaan biologeja.

⁴ Luonnontieteellisellä alalla maantieteen läpäisyaste on oppiaineista kaikkein korkein. Ks. liite 3 julkaisussa ”Suomi osaamisen kasvu-uralle. Ehdotus tutkintotavoitteista 2020-luvulle”. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:14.

⁵ Vuodesta 2016 eteenpäin talousmaantieteellä ei ole pääainestatusta kandidaattiopinnoissa.

⁶ Kaksi maantieteiden alaan kuuluvaa pääainetta muodostavat yhteisen hakukohteen yhdessä ympäristöpolitiikan kanssa (yhteensä 35 paikkaa). Pääaine valitaan kandidaattiopintojen aikana, jolloin maantieteen tavoiteluku on 15 ja yhteiskuntamaantieteen 10.

3.2 Tohtorikoulutuksen tuotos ja profiili

Maantieteen tohtorikoulutus on vahvaa ja työllistyminen vertailuryhmiin nähden hyvää. Tohtorintutkinnon alakohtaisissa painotuksissa näkyvät laitosten erilaiset tutkimusprofiilit. Monet tutkijakoulutuksen saaneet maantieteilijät ovat työllistyneet sektoritutkimuslaitoksiin, yliopistokeskuksiin, kehittämis- ja aikuiskoulutusyksiköihin tai muihin monitieteisiin asiantuntijayksiköihin.

Valmistuneet tohtorit (2012-2014 vuosikeskiarvot)

HY	3	(1,7 aluetiede, 1,3 maantiede)
OY	2,7	(pääasiassa ihmismaantieteen alalla)
TY	3,7	(2,7 maantiede, 1 talusmaantiede)
UEF	2,3	(kaikki yhteiskunta- ja maantieteessä)

3.3. Maantieteen professorit

Tieteenalaryhmittämisen ongelmien vuoksi esim. Tieteen tila 2014 -hankkeen tietoja ei voida käyttää maantieteen tutkimuksen määrän ja laadun vertailuun. Sen sijaan alan tutkimusvolyymia voidaan kuvata yleispiirteisesti maantieteen (täys)professorien lukumäärillä. Tällöin on huomattava, että alan oppiaineyksiköiden lisäksi kolmessa yliopistossa on pysyväisluonteisia vakansseja, joissa toimii maantieteilijä, ja jotka osallistuvat aktiivisesti myös oppiaineen koulutukseen ja tutkimukseen.⁷

Maantieteen professorit yliopistoittain vuoden 2015 lopun tilanteen mukaisesti

HY	6	(7 ml. opettajankoulutuslaitos)
OY	5	
TY	5	(6 ml. talusmaantiede)
UEF	4	(6 ml. Karjalan tutkimuslaitos)

Näin ollen maantieteen neljässä tieteenalayksikössä on laskutavasta riippuen keskimäärin 5 tai 6 professoria.

Maantieteen professorit toimivat kaikissa yliopistoissa monitieteisissä tutkimusryhmissä, instituuteissa ja tohtoriohjelmassa. Alalla on yksi Suomen Akatemian huippututkimusohjelmaan kuuluva ryhmä ja maantieteen professorit ovat keskeisessä roolissa monien yliopistojen omille vahvuusaloilleen perustamissa tutkimuskokonaisuuksissa.

⁷ Helsingin yliopistossa opettajankoulutuslaitoksella on maantieteen ja ympäristökasvatuksen professori. Itä-Suomen yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksella on kaksi tutkimuspainotteista professuuria, joista toisen palkkakustannuksista osan maksaa ainelaitos. Turun yliopistossa on yksi talusmaantieteen professuuri. Lisäksi maantieteilijöitä on monitieteisten professuurien haltijoina tai tutkimus- ja koulutusyksiköiden johtajina. Mukaan ei ole laskettu professuureja, jotka eivät ole olleet v. 2015 täytettyinä tai joiden haltija on ollut ainakin osittain muissa tehtävissä.

4. Maantieteen yksiköiden profiloitumiset Suomessa

Maantieteen profilaatio perustuu kunkin yksikön sisällä sekä koordinaatioryhmässä käytyihin keskusteluihin. Kunkin profiloitumisen perustana on tutkimusnäyttöjä sekä vakiintuneita kansallisia ja kansainvälisiä yhteistyösuhteita. Kuvauksiin sisältyy sekä tieteenalalla vakiintuneita kategorioita että muita tutkimusorientaatiota kuvaavia luonnehdintoja, joiden sisällöt tarkentuvat liitteenä esitetyissä yksikkökohtaisissa kuvauksissa.

Kaikkien maantieteen yksikköjen yhteisenä piirteenä on, että ne ovat omissa yliopistoissaan johtavia geoinformatiikan ja geospaatialaisen analytiikan keskittymiä ja tutkimus on myös kansainvälisesti merkittävää. Maantieteen yksiköillä on tärkeä rooli alan kansallisessa tieteenalaverkostossa *Finnish University Network for Geoinformatics* (FIUGINET), johon kuuluu seitsemän suomalaista yliopistoa.

Maantieteen tieteenalayksiköiden profiloitumiset

HY	OY	TY	UEF
Luonnonmaantiede	Ihmismaantiede	Integroiva maantiede	Yhteiskuntamaantiede
Alueellisen muutoksen tutkimus	Pohjoisten alueiden luonnonmaantiede	Kehitys-, talous- ja kaupunkimaantieteet	Sosioekologinen luonnonvara- ja ympäristömaantiede
Kaupunkimaantiede ja aluesuunnittelu	Terveysmaantiede	Vesistö- ja rannikko-maantiede	Reuna-alueiden maantiede

5. Johtopäätökset ja suositukset

Maantieteen alalla on Suomessa tarkoituksenmukainen rakenne. Kaikki alan tieteenalayksiköt ovat suomalaisittain keskikokoisia ja toimivat läheisessä yhteistyössä naapurialojensa kanssa muodostaen pääsääntöisesti myös laitoshallinnossa monialaisen kokonaisuuden. Kaikissa yksiköissä on hyvä hakupaine opintoihin, läpäisyasteet ovat erinomaisia, tohtorikoulutus on tuloksetta, työllistyminen on hyvällä tasolla ja tutkimus on kansainvälistä tasoa. Maantieteessä myös tehdään paljon poikkitieteellistä yhteistyötä, mikä osoittaa alan dynaamista roolia tiedeyhteisössä. Ulkopuoliseen rahoitukseen perustuva projektitoiminta on niin ikään runsasta. Maantieteellisen ymmärryksen tarve ei nykyaikana ole ainakaan vähenevää.

Erityisesti vahvistettavana sektorina voidaan pitää tällä hetkellä maantieteen aineenopettajakoulutusta. Maantieteen opettajia valmistuu alle asetettujen kiintiömäärien. Maantieteen opettajakunnan ikärakenne on luonnontieteiden vanhin. Vaarana on, että maantieteen osaaminen kouluissa kapenee, kun yhä useammalta opettajalta puuttuvat maantieteen syventävät opinnot. Opettajatarpeen tyydyttämisen näkökulmasta neljän maantieteen yksikön sijainti on optimaalinen. Erityisesti on huolehdittava myös ruotsinkielisestä maantieteen aineenopettajakoulutuksesta, joka on Helsingin yliopiston vastuulla.

Maantieteen asema Suomen Akatemian toimikuntajaossa on muuttunut sikäli, että vaikka maantiede aiemmin luettiin biotieteiden ja ympäristön tutkimuksen toimikunnan alaan, niin viime vuosina ihmismaantieteen hakemuksia on käsitelty enenevässä määrin kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnassa. Myös Tieteen tila 2014 -hankkeessa ihmismaantiede (ml. talousmaantiede) laskettiin osaksi yhteiskuntatieteiden alaa. Alan tutkimuksen ja sen kehittämisen kannalta olisi tärkeää, että Suomen Akatemian käytännöt ovat selkeitä ja yhdessä sovittuja.

Liite. Yksikkökohtaiset profiointikuvaukset

I Helsingin yliopisto

Helsingin yliopiston maantieteen profiilialat kiinnittyvät mittaviin kansainvälisiin ja kansallisiin yhteistyöverkostoihin, joita kehitetään ja vahvistetaan entisestään. Jokainen profiiliala tuottaa tasokasta tutkimusta, jolla on sekä tieteellistä että todistetusti huomattavaa yhteiskunnallista merkitystä. Maantieteen koulutus organisoidaan HY:ssä profiilialojen perustalta.

HY:n maantieteen profiilialat ovat seuraavat:

Luonnonmaantiede

Helsingin yliopistossa luonnonmaantiede on maantieteen keskeinen osa-alue, joka tutkii luonnonjärjestelmiä sekä luonnon ja ihmisen välistä alueellista vuorovaikutusta. Luonnonmaantieteellinen tutkimus ja opetus perustuvat vahvaan teorian hallintaan ja uusimpien alueellisten analyysi- ja mallinnusmenetelmien, erityisesti geoinformatiikka, kaukokartoitus ja alueellinen mallinnus, soveltamiseen ja kehittämiseen. Viime vuosina globaalit ilmiöt ja ongelmat ovat korostuneet opetuksessa ja tutkimuksessa. Luonnonmaantiede on vahvasti verkottunut lähitieteidensä (geologia, geofysiikka, meteorologia ja ekologia) kanssa ja on luonteeltaan poikkitieteellistä. HY:n luonnonmaantieteen tutkijoilla ja Oulun yliopiston luonnonmaantieteen tutkijoilla on käynnissä merkittävää tutkimusyhteistyötä useissa hankkeissa.

Alueellisen muutoksen tutkimus

Alueellisen muutoksen holistinen tutkimus on Helsingin yliopiston maantieteen keskeinen osa-alue. Se pitää sisällään kehitysmaantieteen, yhteiskuntatieteellisen aluetutkimuksen, luonnonmaantieteen ja globaalimuutostutkimuksen tutkimusperspektiivejä. Alueellisen muutoksen tutkimuksessa huomio kiinnitetään yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kehityksen alueellisuuteen ja tilallisuuteen. Toisaalta tutkitaan ihmistoiminnan, ilmastonmuutoksen ja luonnonympäristön vuorovaikutusta sekä ihmisyyhteisöjen kykyä sopeutua muutoksiin. Tutkimuksessa ja opetuksessa hyödynnetään kaukokartoitus- ja paikkatietomenetelmiä sekä alueellista mallinnusta. Lisäksi alueellisen muutoksen opetuksessa ja tutkimuksessa hyödynnetään kvalitatiivisia metodeja.

Kaupunkimaantiede ja aluesuunnittelu

Kaupunkimaantiede ja aluesuunnittelu muodostavat yhdessä Helsingin yliopiston maantieteen yhden keskeisalan. Kaupunkimaantieteessä tutkitaan kaupunkitilan sosiaalis-alueellista erilaistumista ja eriytymistä, kaupunkirakenteita ja yleisemmin rakennettua ympäristöä. Aluesuunnittelun tutkimuksen ytimessä on aluerakenteen yhteiskunnallisen dynamiikan analyysi koskien kaupunkiseutuja, valtion aluerakennetta ja Euroopan unionin aluejärjestelmää. Kaupunkimaantieteen ja aluesuunnittelun opetus- ja tutkimustoiminta perustuu vahvaan teoreettiseen osaamiseen, määrällisiin analyysi- ja mallinnusmenetelmiin sekä kvalitatiivisiin analyysimuotoihin. Keskeisiä kansallisia yhteistyötahoja ovat Oulun yliopiston maantieteen tutkimusryhmästä koordinoitu Suomen Akatemian huippuyksikkö RELATE sekä Aalto-yliopiston kaupunkitutkimuksen sekä yhdyskuntarakenteen tutkimuksen verkosto.

II Itä-Suomen yliopisto

Historia- ja maantieteiden laitoksen tutkimuksen painoaloja ovat yhteiskunnallinen ympäristötutkimus, kulttuuriset ja maantieteelliset rajat ja reuna-alueet sekä humanistis-yhteiskunnallinen hyvinvoinnin tutkimus. Maantieteen ja yhteiskuntamaantieteen tutkimus sijoittuu kaikille näille painoaloille. Kuten muitakin laitoksen oppiaineita, maantieteen ja yhteiskuntamaantieteen oppiaineryhmän tutkimusta leimaa vahva tieteidenvälinen ote. Oppiaineryhmässä tehtävä tutkimus on mukana yliopiston määrittämällä kansainvälisen huipputason tutkimusalueilla (erityisesti ”Rajat, liikkuvuus ja kulttuurien kohtaaminen”) ja yhdellä kehittyneellä, vahvalla tutkimusalueella (”Luonnonvarojen kestävä hallinta”). Maantieteilijöillä on keskeinen rooli myös Itä-Suomen yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksen tutkimustoiminnassa.

UEFin maantieteen profiilialat ovat seuraavat:

Yhteiskuntamaantiede

Itä-Suomen yliopiston yhtenä erityispiirteensä suomalaisessa maantiedeinstituutiossa on oma, yhteiskuntatieteelliselle koulutusalueelle sijoittuva oppiaine, yhteiskuntamaantiede. Sen traditio ulottuu 1970-luvulle saakka, ja sitä luonnehtii vahva käsitteellinen ja metodinen yhteys yhteiskuntatieteisiin. Yhteiskuntamaantieteen ydinsisällistä on paikallisuuden ja yhdyskuntien tutkimisen kautta avautuva näkökulma laajoihin yhteiskunnallisiin ja alueellisiin muutosprosesseihin. Tällaisia ovat mm. aluerakenteen ja talouden murrokset sekä ympäristömuutos. Yhteiskuntamaantieteen tutkimus sisältää myös yhteiskunnallisten, taloudellisten ja terveystieteellisten kysymysten tarkastelun geoinformatiikan ja geospaatialisen analyysin ja niiden tuloksia hyödyntävän mallinnuksen avulla.

Sosio-ekologinen luonnonvara- ja ympäristömaantiede

Luonnonvarojen tutkimuksessa painottuvat maantieteelliset kysymykset, joita tutkitaan sekä ihmis- että luonnonmaantieteen näkökulmista. Tutkimuskohteena luonnonvarojen kestävä käyttö painottuu biotalouteen, erilaisiin hallintajärjestelmiin, maankäytön-, metsäkysymyksiin ja -ristiriitoihin erityisesti Pohjois-Euroopassa ja Pohjois-Venäjällä. Menetelmällisesti yhdistävä tekijä ovat paikalliset tapaustutkimukset ja kenttätyöt tutkimuskohteissa.

Sosio-ekologinen ympäristötutkimus kohdistuu ekosysteemien ja yhteiskunnan vuorovaikutussuhteisiin. Geoinformatiikka ja geospaatialiset aineistot ja menetelmät ovat keskiössä tutkimuksessa, joka syventyy ekosysteemien ja yhteiskunnan spatio-temporaaliseen tarkasteluun. Tutkimus painottuu ihmistoiminnan, maanpeitteen ja maankäytön sekä vesistöjen muutoksen tutkimukseen, joka pohjautuu mm. kenttämittauksiin, kaukokartoitusaineistojen ja tietokantojen analysointiin ja mallintamiseen. Tutkimus on vahvasti kansainvälisesti verkostoitunutta ja tieteenalat ylittävää.

Reuna-alueiden maantiede

Oppiaineryhmällä on pitkäaikainen, kansainvälisestikin arvostettu asema raja-alueiden ja Luoteis-Venäjän paikallis- ja aluekehityksen sekä ympäristökysymysten tutkimuksessa. Tutkimuksessa painottuu myös rajat ylittävä ihmisten liikkuvuus ja kulttuurien kohtaaminen. Tutkimusta leimaa tieteidenvälisyys ja vahva kansainvälinen verkostoituminen. Tämän lisäksi oppiaineryhmässä jatkuu alueellisen ja paikallisen kehityksen tutkimusperinne, joka paikantuu erityisesti Itä-Suomen perifeerisille alueille, mutta myös laajemmin pohjoisen kontekstiin ja samankaltaisille alueille globaalisti.

III Oulun yliopisto

Ihmismaantiede (human geography)

Ihmismaantieteen ovat tunnustaneet OY:n maantieteen vahvuusalaksi Unifi, OY, OPM sekä SA (mm. akatemiaprofessori, huippuyksikkö). Alan tutkimusteemoissa yhdistyvät rajoihin liittyvä poliittisen maantieteen tutkimus, matkailututkimus, spatiaalisten identiteettien tutkimus sekä aluepolitiikan/-kehityksen ja aluejärjestelmän muutoksen tutkimus. Ihmismaantieteen tutkimusryhmät ovat verkottuneet sekä tieteenalan sisällä että tieteenalarajojen yli Suomessa ja kansainvälisesti. Profiiliala koordinoi kautta aikojen ensimmäistä maantieteeseen nimitettyä Akatemian huippuyksikköä (2014 - 2019), joka toimii tuloksekkaasti yhteistyössä Helsingin yliopiston ja Tampereen yliopiston kanssa. Ihmismaantieteen tutkijoita toimii myös OY:n monitieteisessä *AgeAds* tutkimusyhteisössä, joka on vuoden 2016 alusta alkaen osa pohjoismaista huippuyksikköä.

Pohjoisten alueiden luonnonmaantiede

Luonnonmaantieteellinen tutkimus on omaleimaisesti profiloitunut pohjoisen luonnonympäristön kokonaisvaltaiseen analysointiin. Keskeisiä tutkimuskohteita ovat arktisten ja boreaalisten alueiden geomorfologiset järjestelmät, ikirouta sekä geo- ja ekosysteemien vuorovaikutusprosessit. Tutkimus on kansallisesti ja kansainvälisesti vahvasti verkottunut eri tieteenalojen tutkijoiden ja organisaatioiden kanssa. Tuloksellista yhteistyötä on tehty erityisesti Helsingin yliopiston maantieteen kanssa. Profiiliala on OY:ssä mukana monitieteisessä *GlobalHealth* -tutkimusyhteisössä.

Terveysmaantiede

Terveysmaantiede on jo 1990-luvulta alkaen muodostanut keskeisen tutkimusalueen, joka tarkastelee sekä perus- että soveltavan tutkimuksen näkökulmasta sairauksien, terveyskäyttäytymisen ja hyvinvoinnin alueellisia piirteitä sekä niiden suhdetta ympäristöön ja yhteiskuntaan. Keskeistä tutkimuksessa on terveysriskien tunnistaminen ja ennakointi. Nämä ovat tärkeitä myös yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta. Tutkimuksessa analysoidaan mm. rekisteripohjaisia väestöaineistoja, kohorttiaineistoja sekä erilaisia ympäristöaineistoja geoinformatiikan sekä tilastollisten menetelmien avulla. Terveysmaantiede on monitieteellisenä osa-alueena tiiviisti verkostoitunut lääke- ja terveystieteellisten tutkimusalojen sekä julkishallinnollisten organisaatioiden kanssa. Profiiliala on osa monitieteistä *GlobalHealth* tutkijayhteisöä.

Kaikkien profiilialojen yhteisenä tavoitteena on tuottaa korkeatasoista tutkimusta ja siirtää uusi tieto ja uudet käytännöt koulutuksen kautta uusille sukupolville sekä välittää tieto myös aineenopettajien koulutuksen kautta laajemmin yhteiskuntaan. Kaikissa ryhmissä tehdään perus- ja soveltavaa tutkimusta.

IV Turun yliopisto

Integroiva maantiede

Maantieteellisiä aiheita tarkastellaan luonnon- sekä ihmistieteellisiä näkökulmia ja menetelmiä yhdistäen. Tutkimuskohteina on maantieteellisiä vuorovaikutusjärjestelmiä sekä niihin kytkeytyviä sijainti- ja aluetekijöitä paikallisesta globaaliin mittakaavaan. Menetelmiä ovat mm. kenttämittaukset, havainnointi, haastattelut, kaukokartoitus ja geospatiaalinen analytiikka. Alalla on useita työryhmiä: Tanzania Research Team, Amazon Research Team, Urban Climate Research Group, Turku Environmental Magnetism Research Group, Research on Glacigenic Environments. TY:ssa on vahva maisemamaantieteen tutkimusperinne. Paikkatietomenetelmien käyttö tukee TY:n profilaatiota: Digitaaliset tulevaisuudet.

Kehitys-, talous- ja kaupunkimaantieteet

Tutkitaan kehityksen, talouden ja kaupunkien tiloja, paikkoja ja prosesseja maantieteellisistä näkökulmista. Menetelmiä ovat mm. kartoitukset, kyselyt, haastattelut, havainnointi ja osallistava paikkatieto. Tutkimusryhmiä ovat Knowledge Creation Processes Research Team ja Urban Geography Collective. TY:n kauppakorkeakoulussa on Suomen ainoa talousmaantieteen yksikkö. Myös TY:n Brahea-keskuksessa sekä Tulevaisuuden tutkimuskeskuksessa on vahvaa talousmaantieteen osaamista. Tutkimusnäkökulma edistää tieteidenvälistä yhteistyötä ja tukee TY:n profilaatiota: Kulttuurinen muisti ja yhteiskunnan muutos.

Vesistö- ja rannikkomaantiede

Tutkitaan vesistöjen sekä rannikkoalueiden ominaisuuksia ja prosesseja maantieteellisistä näkökulmista. Menetelmiä ovat mm. tarkat kenttämittaukset, kaukokartoitus, geospatiaalinen analytiikka ja spatiotemporaalinen mallinnus. TY:ssa on kaksi vahvaa hydrogeografian tutkimusryhmää: Fluvial Research Group ja Coastal Geography Group. Niillä on monipuolista yhteistyötä alan sektoritutkimuslaitoksiin. Erikoistuminen tukee TY:n profilaatiota: Meri ja merenkulku. Lisäksi se vahvistaa TY:n, Åbo Akademin ja muiden alueellisten toimijoiden muodostamaa merialan osaamisklusteria.